

5. Куц В. Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4 С. 104–112.

6. Пчолкін В. Д. Поняття та роль оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам. *Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (Харків, 17.12.2010) ХНУВС, 2010. С. 15–17.

7. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки / А. П. Закалюк – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 424 с.

Стрижак Віталій Олександрович,

заступник начальника Головного управління
Національної поліції України у м. Києві –
начальник кримінальної поліції

ДОСВІД ІНОЗЕМНИХ КРАЇН У ПИТАННЯХ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ПОШУКОВИХ ЗАХОДІВ

Анотація. Досліджене законодавство іноземних країн з питань регламентації проведення пошукових заходів, формування правової бази для їх проведення. Зроблено висновок про суттєвий вплив системи кримінальної юстиції на правову регламентацію пошукової та попереджувальної діяльності оперативних підрозділів.

Ключові слова: іноземні країни, досвід, правова регламентація, пошукові заходи.

Summery. Investigated legislation of foreign countries on the regulation of conducting search activities, the formation of a legal framework for conducting them. The conclusion about the significant influence of the criminal justice system on the legal regulation of the search and preventive activity of the operational units is made.

Keywords: foreign countries, experience, legal regulation, search activities.

Однією з ознак ефективної розбудови сучасної правової демократичної держави і громадянського суспільства є забезпечення прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави. Для України зазначене особливо актуалізується в контексті імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом 2014 року, якою передбачено укріплення інституцій судових та правоохоронних органів з метою активізації співробітництва у сфері юстиції, задля забезпечення верховенства права та поваги до прав та свобод людини. Виходячи із зазначеного, проблема правової регламентації проведення пошукових заходів (по за межами оперативного або кримінального провадження) об'єктивно передбачає засвоєння зарубіжного досвіду в контексті можливого його використання в нашій державі.

Необхідно зазначити, що на формування правової бази для їх проведення суттєво впливає система кримінальної юстиції. Наприклад, пошукові заходи в США визнаються законними методами отримання інформації і здійснюються в межах правової інституції, яка має назву – проактивне розслідування, відповідно до якого засоби, що дозволяють отримувати процесуально значиму інформацію, наділяються рівною юридичною силою, а їх результати набувають статусу повноцінних аргументів у суді (хоча право визнання останніх судовими доказами залишається за судом). Тобто, в американському судочинстві оперативно-розшукова інформація не проходить через «фільтр» досудового розслідування, а опиняється безпосередньо в суді, де і вирішується питання про її допустимість.

Певну особливість має визначення підстав для проведення пошукових заходів в Італії. Ст. 267 КПК Італійської Республіки визначає «Підстави та види заходів», а саме: прокурор запитує у слідчого судді дозвіл на проведення операцій (передбачених у ст. 266). Такий дозвіл видається у виді мотивованої постанови у разі, коли є серйозний непрямий доказ і отримання інформації негласним шляхом є абсолютно необхідною мірою для розслідування (в тому числі і для його початку). Прокуратура веде спеціальний конфіденційний реєстр, до якого у хронологічному порядку заносяться відомості про винесені постанови, що стосуються проведення заходу, а також відомості про початок і закінчення кожного заходу. Структурно-логічний аналіз КПК Італії надав нам можливість встановити наступне: складні з точки зору дотримання прав і свобод громадян заходи (НСРД) визначається лише трьома статтями КПК Італії, в яких визначаються підстави, строк та суб'єкти проведення заходу, але не приділяється увага формально-процесуальній стороні заходу, тобто порядку подання отриманої інформації до судових органів для вирішення питання про її прийнятність і допустимість. Тобто, можна дійти висновків, що окрім НСРД (під час розслідування) можуть здійснюватися пошукові заходи поза межами досудового розслідування.

Німецький КПК є одним із найстаріших подібного роду правових документів в Європі. Однак, в результаті розвитку технологій, протягом останніх десятиліть цей кодекс було доповнено цілою низкою норм, які регулюють використання негласних заходів, зокрема у сфері прослуховування телефонних та інших переговорів, і надання отриманій в ході проведення таких заходів інформації статус доказового значення. Ці питання детально висвітлені в параграфах гл. 8 КПК Німеччини. При вивченні відповідних параграфів виявляється цікава особливість: німецький законодавець не проводить чіткої межі між власне оперативно-розшуковим заходом і слідчою дією. Так, у параграфі 100а КПК Німеччини наводяться підстави, для негласного отримання інформації, але назвати перелік цих підстав вичерпним навряд чи можливо, оскільки саме формулювання норми передбачає неоднозначне тлумачення: «...якщо певні факти говорять про те, що будь-хто в якості

виконавця або співучасника вчинив кримінально каране діяння, або у випадках, коли замах є караним, вчинив замах або готував вчинення кримінально караного діяння, і якщо встановлення обставин справи або з'ясування місцезнаходження обвинуваченого іншим способом нездійснено або істотно ускладнено». Відповідно, практично не обмежено і коло осіб, щодо яких може бути прийнято рішення про проведення відносно нього пошукових заходів: «Відповідне рішення може бути винесено... щодо обвинуваченого, або інших осіб, про яких... відомо, що вони передають для обвинуваченого інформацію, або від нього виходить інформація, або вони її поширюють, або обвинувачений спілкується з ними». Тут, на нашу думку, важливо звернути увагу на таку суб'єктивну складову наведеного вище формулювання, як «...про яких відомо...». Оскільки мова в даному випадку завідомо не йде про встановлений в ході судового розгляду факт, а всього лише про ймовірність такого факту, ми маємо право припустити, що німецький законодавець умисно надав правозастосувачу можливість для певного маневру – отримання оперативної значущої інформації, яка, можливо, буде трансформована в доказ, але на момент її отримання такою не є. Очевидно, що така конструкція правової норми допускає можливість проведення пошукових заходів як у рамках розслідування, так і по – за цими рамками (іншими словами, параграф 100а КПК Німеччини почасти регулює правовідносини, які не відносяться до предмета відання кодексу). На нашу думку, така система надає можливість проведення пошукових заходів поза рамок розслідування, що робить його ефективним при виявленні та фіксації латентних злочинів.

Найчастіше до пошукових заходів законодавство інших країн відносить наступні: вилучення поштових відправлень; контроль, фіксацію і систематизацію інформації, яка передається мережами електронного зв'язку; дії посадових осіб органів фінансового розслідування, які не розкривають своїєї totoжності (тобто таємних агентів); виконання дій, що імітують злочини; таємне стеження.

Досліджене законодавство вказаних країн з питань регламентації проведення пошукових заходів не є досконалим. І тому, на нашу думку необхідне не «сліпе копіювання», а виважене використання вже напрацьованих технологій з врахуванням відмінностей у системі права, кримінальної юстиції, органів, що протидіють злочинності.

Список використаних джерел

1. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии // пер. с нем. Б. А. Филимонов. М., 1994. 368 с.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Итальянской Республики: [сайт] URL: <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/home.htm>.